

Č. 12.583.

Řízení správní. — Pošta: * Okresní osvětové sbory zřízené ve smyslu zákona č. 67/1919 Sb. nejsou orgány na roveň postavenými úřadům státním ve smyslu čl. II. bodu 1 zákona č. 108/1865 ř. z., a nepřísluší jim osvobození od poštovního ve smyslu posléze cit. zákonného ustanovení.

(Nález z 22. října 1936 č. 5051/33.)

V ě c: Okresní osvětový sbor v Kyjově proti rozh. min. pošt a telegrafů v Praze z 29. října 1930 (poštovní rada Dr. Josef Nájemník) o osvobození od poštovního.

V ý r o k: Stížnost se zamítá pro bezdůvodnost.

D ů v o d y: Podáním z 13. února 1930 stěžoval si okr. osvětový sbor v Kyjově poštovnímu ředitelství v Brně, že poštovní úřad v Kyjově od něho vybírá doplatné za korespondenci, která je sboru zasílána orgány státní služby osvětové a úřady osvobozenými od porta.

Poštovní ředitelství v Brně výměrem z 5. května 1930 stížnost zamítlo.

Žal. úřad nař. rozhodnutím zamítl odvolání stěžujícího si sboru podané do uvedeného výměru ředitelství pošt a telegrafů v Brně s odůvodněním, že okr. osvětové sbory nejsou státními úřady, ani orgány státním úřadům po zákonu na roveň postavenými.

O stížnosti uvažoval nss takto:

Podle obsahu nař. rozhodnutí nepřiznal žal. úřad stěžujícímu si okr. osvětovému sboru osvobození od poštovního podle čl. II. odst. 1 zákona č. 108/1865 ř. z. v úvaze, že není ani státním úřadem, ani orgánem státním úřadům po zákonu na roveň postaveným. Stížnost, aniž popírá správnost názoru žal. úřadu o tom, že okr. osvětové sbory nejsou státními úřady, obrací se celým svým obsahem proti důvodu, uvedenému na místě druhém a snaží se dovoditi, že sborům těm nelze upíratí právní povahu orgánů státním úřadům po zákonu na roveň postavených. Tuto svou thesi opírá stížnost o ustanovení zákona č. 67/1919 Sb. a instrukci min. škol. a nár. osvěty z 22. dubna 1919 č. 13.878, schválenou vládou ve schůzi dne 15. května 1919, z nichž po jejím názoru vysvítá, že stát pojal celou lidovýchovnou akci do okruhu své úkolové sféry a že osvětovým sborům bylo uloženo tuto akci přímo prováděti. Provádějí prý tedy sbory ty úkony státu, jež si tento uložil zákonem a jsou veřejnými orgány rovnorodými úřadům státním. Soud neuznal stanovisko stížnosti důvodným.

Zákon z 2. října 1865 č. 108 ř. z. stanovil v čl. IX., že za veškeré v předchozích ustanoveních výslovně neoznačené poštovní zásilky je zapraviti při podávání zásilky poštovní, není-li zásilka řízena na adresáta povinného k placení poštovního. Mezi poštovními zásilkami, jimž zákon přiznává osvobození od poštovního, uvádí se v čl. II. bodu 1 cit. zákona úřední korespondence civilních státních a vojenských úřadů a

orgánů jim po zákonu na roveň postavených. Výkladem ustanovení tohoto, zejména pak slov posléze uvedených, obíral se nss již v nálezu Boh. A 10.574/33, kde vyslovil právní názor, že čl. II. bod 1 cit. zákona rozumí »orgány státním úřadům zákonem na roveň postavenými« jen taková zařízení, jež v důsledku zákona již svou organizací a včleněním do ústrojí státní správy vykonávají jako její články stejně jako státní úřady jménem státu a za stát určité funkce a jimiž tedy stát projevuje svou vůli.

Podle § 1 zákona č. 67/1919 Sb. je v celé oblasti státu československého pořádati bezplatné kursy občanské výchovy, v nichž by se všemu občanstvu dostávalo odborného lidového výkladu o ústrojí státu, o působnosti jeho ve všech oborech jeho činnosti a o právech a povinnostech občanů státních. Organizace i správa těchto kursů a dohled na ně náleží — jak se ustanovuje v § 4 cit. zákona — příslušnému oddělení min. škol. a nár. osvěty. Podle § 2 téhož zákona zřizují se za účelem pořádání kursů občanské výchovy »v každém městě, které je sídlem dosavadního okr. zastupitelstva, resp. sídlem župním, s náležitým zřetelem na politické strany zvláštní sbory, složené z osob věcí znalých a z delegátů vzdělávacích spolků a jednot místních a okolních.« Sbory tyto mají pořádati ve všech obcích svého okrsku tyto kursy a jsou oprávněny zřizovati v jednotlivých místech své odbory. Náklad na pořádání těchto kursů se hradí z příspěvků měst, obcí, okresní, resp. župní samosprávy a ze subvencí státních, obce jsou povinny se postarati o vhodnou místnost a nesou náklad věcný (§ 3 cit. zákona).

Z ustanovení těch vysvítá především, že zákonodárce chtěl, aby péče o občanskou výchovu lidu byla upravena plánovitě podle určitých zásad pomocí kursů, a že uložil státu, aby se postaral prostřednictvím svého min. škol. a nár. osvěty o organizaci i správu kursů těch (§§ 1 a 4). Jiného úkolu neuložil zákon jmenovanému min. a nevyslovil zejména, že by bezprostředním výkonným nositelem lidové výchovy měla býti instituce, zřízená jako orgán státní. Naopak v § 2 pověřil funkcí, o níž mluví v § 1 (pořádání kursů lidové výchovy), zvláštní sbory a předsal, jak mají býti tyto útvary složeny, jakož i v kterých místech zřízeny. Organizační zásadou je při tom podle předeslaného znění cit. § 2 zastoupení politických stran a odborných kulturních jednotek a tedy živlu samosprávného. Již tento způsob vnitřního složení řečených nositelů lidové výchovné akce dává tušiti, že zákonodárci netanulo na mysli zřizovati osvětové sbory ve vlastnosti orgánů státních, resp. orgánů státním úřadům na roveň postavených. Názor ten podporuje i způsob, jakým rozřešil zákon v § 3 otázku hmotného zabezpečení kursu jako jediné a výhradně působnosti osvětových sborů. Rozvrhl náklad ten mezi svazy územní samosprávy a stát a uchýlil se co do formy příspěvkové u státu k formě subvenční. Je tedy stát jedním z konkurenčních činitelů při úhradě nákladů, spojených s činností osvětových sborů, a dlužno proto pohlížeti na sbory ty jako na útvar od státní správy odlišný.

Na tom nemůže nic změnit ani okolnost, že § 4 cit. zákona svěřil organizaci, správu a dohled na uvedené kursy min. škol. a nár. osvěty.

Ustanovením tím mohl zákon uložit min. škol. a nár. osvěty vzhledem k tomu, že organisoval v §§ 2 a 3 nositele lidovými jako samosprávné korporace, aby ve smyslu zásad uvedených norem dalo podnět k zřízení sborů těch, a působilo svým vlivem na sbory co do pořádání kursů a obsahové výplně jejich působnosti. Zákon zaručil v § 4 pronikavý zásah státu do autonomie sborů. To odpovídá také intencím zákona, aby lidová výchova nebyla prováděna nahodile a ponechána libovůli jednotlivců, nýbrž, aby byla pod záštitou min. škol. a nár. osvěty cílevědomě organisována a prováděna. Více z § 4 cit. zákona po názoru soudu vyčísti nelze, není v něm zejména žádný náznak pro názor, že osvětové sbory měly být státními úřady, resp. orgány, postavenými zákonem na roveň civilním úřadům státním ve smyslu čl. II. bodu 1 zákona č. 108/1865 ř. z.

Mylně dovolává se stížnost k podpoře svého stanoviska instrukce min. škol. a nár. osvěty z 22. dubna 1919 č. 13.878 (Věstník vládní pro školství obecné č. 64 z r. 1919), kterou min. to provedlo zákon č. 67/1919 Sb. Výnos ten určuje blíže, co jest úkolem bezplatných kursů občanské výchovy a jakým způsobem má být úkol toho dosaženo. Co do organizace osvětových sborů sestávají útvary ty podle bodu 5—14 z plenárního sboru a výboru pořadatelského. V plenárním sboru zasedají zástupci organizací politických stran, samosprávných těles, okr. rady školní, nejvýznačnějších spolků, které se obírají činností všeobecně vzdělávací a znalců lidové výchovy. Výbor pořadatelský je podle bodu 7 užším útvarem sboru a vede běžnou agendu. Podle bodu 17 může si okr. sbor vyžadovati na svou činnost podpory od obcí a okresní samosprávy i jiných činitelů. Státní subvence, »pokud jsou povolovány«, udělují se podle bodu 18 jednak na společné účely celého okresu, jednak na podporu kursů v obcích finančně slabých. V předeslaných pokynech nelze po názoru soudu shledati nic, co by propůjčovalo osvětovým sborům podle jejich organizace právní povahu orgánů státních, koordinovaných civilním úřadům státním, jež by zapadaly jako organizační články do organizace státní osvětové služby. Ani z okolnosti, že podle bodu 9 je jednatel pořadatelského výboru okresním důvěrníkem min. škol. a nár. osvěty a že podle bodu 13 rozhodne uvedené min., je-li pochybnost, které vzdělávací spolky mají vyslati své zástupce do osvětových sborů, nelze nic vytěžiti pro názor, že jsou sbory ty státními orgány postavenými na roveň úřadům státním. Ustanovení ta nemají podle své souvislosti s ostatními body uvedené instrukce jiného účelu než zdůrazniti vliv státu na organizaci osvětových sborů a jejich vzdělávací činnost, nenaznačují však, že by sbory ty nebyly útvarem organisovaným na podkladě autonomním mimo vlastní organismus správy státní.

Z toho, co předesláno, vysvítá, že okr. osvětové sbory zřízené ve smyslu zákona č. 67/1919 Sb. nejsou orgány po zákonu na roveň postaveným úřadům státním ve smyslu čl. II. bodu 1 zákona č. 108/1865 ř. z. a že proto žal. úřad neporušil zákon, nepřiznal-li st-li v pořadu stolic osvobození od poštovního ve smyslu cit. zákonného ustanovení.